

สิทธิและเสรีภาพในการสมรสของบุคคลเพศทางเลือก

RIGHTS AND LIBERTIES IN MARRIAGE OF ALTERNATIVE SEXUAL PEOPLE

ปิยพร โกมุที

Piyaporn Komutee

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : pingkomutee@gmail.com

Graduate Student of Master of Law Program in Private Law,

Faculty of Law, Thammasat University : pingkomutee@gmail.com

Received : August 18, 2020

Revised : October 5, 2020

Accepted : December 9, 2020

บทคัดย่อ

ในสังคมปัจจุบันนี้ เป็นที่ยอมรับกันว่า หากนิยามถึงคำว่า “เพศ” นั้น นอกจากเพศที่มีมาแต่กำเนิด อันได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง ซึ่งเป็นเพศสรีระที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเพื่อสืบพันธุ์ต่อไปแล้ว เรามักพบเห็นบุคคลที่มีการแสดงออกในพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างจากเพศสรีระของตน เช่น ชายแสดงออกคล้ายหญิง หรือ หญิงแสดงออกคล้ายชาย เป็นต้น โดยสังคมในปัจจุบันของเราต่างยอมรับซึ่งการแสดงออกในพฤติกรรมทางเพศที่ต่างต่างนี้มากขึ้นกว่าในอดีตกาล ซึ่งในอดีตกาลบางประเทศมองว่าการแสดงออกดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมและผิดกฎหมาย บุคคลดังกล่าวต้องได้รับโทษทางกฎหมาย โดยปัจจุบันมีการให้คำนิยามเพื่อเรียกกลุ่มบุคคลเหล่านี้ที่ต่างต่างกันออกไป อาทิ เช่น กลุ่มรักร่วมเพศ กลุ่มรักเพศเดียวกัน กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ กลุ่มบุคคลเพศทางเลือก หรือกลุ่ม LGBT เป็นต้น โดยในบทความฉบับนี้ ผู้เขียนขอเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า “บุคคลเพศทางเลือก”

เมื่อบุคคลเพศทางเลือกมีรสนิยมในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างจากวิถีทางธรรมชาติมีการแสดงความรักใคร่หรือความประสงค์ที่จะอยู่ร่วมกันกับบุคคลที่มีเพศสรีระเดียวกับตนเอง ซึ่งสิทธิ ในการแสดงออกดังกล่าว ย่อมต้องอยู่บนพื้นฐานของสิทธิในการเลือกคู่ครอง สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว โดยบุคคลทุกคนต่างมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันในสิทธิดังกล่าว อันถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคน ซึ่งบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม หากบุคคลเพศทางเลือกดังกล่าวมีความประสงค์สร้างครอบครัวต่อกัน การก่อตั้งครอบครัวที่จะถือว่ามีผลสมบูรณ์นั้น จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสหรือกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสถานะระหว่างบุคคลสองคนในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันนั้น ซึ่งในปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่มีกฎหมายรับรองการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคล เพศทางเลือกอันส่งผลให้บุคคลเพศทางเลือกได้รับการรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน และมีสิทธิและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อกันตามกฎหมาย อันถือเป็นการให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมแก่บุคคลเพศทางเลือกดังกล่าวเช่นเดียวกับเพศชายและเพศหญิง

สำหรับประเทศไทยนั้น ยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือก แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็มีการให้ความสำคัญกับการจัดการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานความแตกต่างทางเพศที่เปิดกว้างมากขึ้น และการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างจากเพศทางธรรมชาตินั้นเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเรียกร้องให้มีกฎหมายเพื่อรองรับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกมาโดยตลอด แต่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้นจึงเป็นที่น่าศึกษาและพิจารณาต่อไปถึงสาเหตุที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกดังกล่าว

คำสำคัญ

บุคคลเพศทางเลือก, รสนิยมทางเพศ, การสมรสของคนเพศเดียวกัน

ABSTRACT

In today's society, besides males and females that are congenital and physiologically created by nature. We often find individuals who behave differently in their sexes such as sexual deviation behavior. Our current society is more acceptable for this sexual deviation behavior than in the past. Some countries had considered these sexual deviation behaviors as immoral and illegal. They will subject to legal penalties. However, the definition of these people has been defined to refer to the group of people acting in sexual deviation behaviors such as gay, lesbian, bisexual, transgender/transsexual or LGBT. Therefore, the author would like to refer these people as "Alternative Sexual People"

When Alternative Sexual People have a different sexual orientation from their natural gender. Alternative Sexual People have a passion or desire to live together with people who have the same sex as themselves. The right to expression is based on the right to choose a spouse, the right to form a family, where everyone has equal rights and equality. For the mentioned rights, they are considered the fundamental rights of all persons certified by the Thai Constitution until today. However, if Alternative Sexual People would like to build a family together, it will be complete and legally guaranteed that must be in accordance with the provisions of legal marriage. Nowadays, there are many countries around the world that have Alternative Sexual People common law in marriage. As a result, Alternative Sexual People are recognized in the status of married life together and have rights and duties that should be treated in accordance with the law.

Thailand has not yet enacted a law that certifies the status of Alternative Sexual couples. However, Thailand also prioritizes discrimination based on sex differences that are more open and accepted by people in society. It corresponds to the principles of human rights under the Universal

Declaration of Human Rights 1948 and the principles of human rights established in the Constitution of the Kingdom of Thailand. Nonetheless, despite the need for legislation to support Alternative Sexual People living all along. Currently, Thailand has no laws in any relation. Therefore, it is worth studying and considering the reason why Thailand still does not have a law to certify the right to live together in the mentioned Alternative Sexual People.

Keywords

Alternative Sexual People, sexual orientation, same-sex marriage

บทนำ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลาย ๆ ประเทศทั่วโลกเริ่มมีการยอมรับและเคารพสิทธิความเท่าเทียมของบุคคลเพศทางเลือกมากขึ้น โดยในปี ค.ศ. 2001 ประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นประเทศแรกที่มีกฎหมายรับรองการสมรสของบุคคลเพศทางเลือกเกิดขึ้น และต่อมาหลายประเทศก็มีการออกกฎหมายรับรองการสมรสของบุคคลเพศทางเลือกดังกล่าวด้วย โดยในปัจจุบันมีหลายประเทศทั่วโลกมีการบัญญัติกฎหมายการสมรสของบุคคลเพศทางเลือก อาทิเช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี สเปน นิวซีแลนด์ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสหรือกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสถานะระหว่างคู่สมรสในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันนั้น บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว โดยในปัจจุบันบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวรับรองการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันระหว่างคู่รักต่างเพศ หมายถึงการสมรสระหว่างชายและหญิงเท่านั้น ตามมาตรา 1448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹ และยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รับรองการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลที่มีเพศสรีระเดียวกันหรือบุคคลเพศทางเลือก แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะมีบทบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศก็ตาม² หรือมีอนุสัญญาและกติการะหว่างประเทศหลายฉบับที่ประเทศไทยเข้าร่วมลงนาม และให้สัตยาบันจะมีบทบัญญัติดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน อาทิเช่น ประเทศไทยได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 และได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 ต่อมาได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ICESCR) เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2542 รวมทั้งได้ร่วมรับรองหลักการยกย่องการเท่าเทียมกันด้วยการปรับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ค.ศ. 2006 (The Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity 2006) ซึ่งตราสารระหว่างประเทศทั้ง 4 ฉบับข้างต้นได้กำหนดสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวไว้ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกสนธิสัญญาและตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ อันได้แก่ การสร้างหลักประกันให้เกิดสิทธิตามสนธิสัญญา เช่น การบัญญัติกฎหมาย กาแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ มาตราการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการและสาระสำคัญของสนธิสัญญาดังกล่าว โดยปัจจุบันประเทศไทยก็ยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกดังกล่าว ดังนั้นในบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทย เรื่องการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นการให้การรับรองแต่เฉพาะการสมรสระหว่างเพศชายและหญิงเท่านั้น โดยต้องมีการจดทะเบียนสมรสตามมาตรา 1457 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³ การสมรสนั้นจึงสมบูรณ์ตามกฎหมายและทำให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สมรสตามมา และมีสถานะเป็นคู่สมรส หรือสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2556 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพฯ) ได้เสนอร่าง

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 บัญญัติว่า การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรส ก่อนหน้านั้นได้

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 27.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1457 บัญญัติว่า การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมิได้เฉพาะเมื่อได้ จดทะเบียนแล้วเท่านั้น

พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ขึ้นเป็นฉบับแรก มีจำนวนทั้งสิ้น 15 มาตรา โดยได้ยกร่างในสมัยนายกรัฐมนตรี ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ที่มีการแก้ไขปรับปรุงโดยกรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ มีจำนวน 63 มาตรา และปี พ.ศ. 2561 กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. โดยมีการปรับปรุงแก้ไขชื่อร่างพระราชบัญญัติ โดยมีการตัดคำว่า “การจดทะเบียน” ออกไป เป็นร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. แต่ยังมีเนื้อหาสอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ที่ผ่านมา และมีการแก้ไขเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยมีจำนวน 44 มาตรา ซึ่งที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2561 มีมติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ดังกล่าว และต่อมาร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้ถูกส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้เสนอให้คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) พิจารณา ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) โดยมีทั้งสิ้น 46 มาตรา

สำหรับในภูมิภาคเอเซียนั้น กฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกได้เริ่มต้นขึ้นที่ไต้หวันเป็นแห่งแรก โดยเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 ศาลรัฐธรรมนูญไต้หวัน ได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายการสมรสของไต้หวัน โดยเป็นการตีความประมวลกฎหมายแพ่งไต้หวัน มีชื่อว่า Judicial Yuan Interpretation No.748 โดยศาลรัฐธรรมนูญไต้หวันได้มีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับการสมรสที่บัญญัติให้การสมรส จะกระทำไ้ระหว่างบุคคลเพศชายและหญิงเท่านั้นเป็นการขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ โดยคณะผู้พิพากษาที่ได้มีคำวินิจฉัยคำร้องดังกล่าวนี้ได้กำหนดให้รัฐสภาไต้หวันต้องมีการแก้ไขกฎหมายหรือตราบทกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อรองรับสิทธิดังกล่าว โดยกำหนดระยะเวลาให้ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปีนับแต่มีคำวินิจฉัย โดยต่อมาฝ่ายนิติบัญญัติโดยรัฐสภาของไต้หวันได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกขึ้นชื่อว่า Act for Implementation of Judicial Yuan Interpretation No. 748 (Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748) โดยมีผลใช้บังคับได้ในวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 2019 ที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เกิดประเด็นที่น่าพิจารณาต่อไปว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบัญญัติรับรองถึงสิทธิ และหน้าที่ที่บุคคลเพศทางเลือกพึงปฏิบัติต่อกันเพียงไร เพื่อพิจารณาเทียบเคียงความเหมาะสม และนำมาปรับใช้กับประเทศไทยในอนาคตต่อไป

ทั้งนี้ บทความนี้จะการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไต้หวัน และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รับรองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกในไต้หวันที่ออกตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไต้หวันดังกล่าว

1. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไต้หวัน (Judicial Yuan Interpretation No.748)

1.1 ข้อเท็จจริง

เมื่อวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 2017 ศาลรัฐธรรมนูญไต้หวันได้มีคำสั่งรับพิจารณาคำร้องของผู้ร้อง ทั้งสอง ได้แก่ คำร้อง Huei-Tai-12674 ที่ยื่นโดย นายเซียเวีย จี (Chia-Wei-Chi) (郝家威)⁴ และคำร้อง Huei-Tai-12771 ที่ยื่น

⁴ นายเซียเวีย จี เป็นนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมืองชาวไต้หวัน นอกจากนี้ยังเป็นนักณรงค์สนับสนุนเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (AIDS) ในไต้หวัน

โดยรัฐบาลแห่งเมืองไทเป ของไต้หวัน โดยคำร้องดังกล่าวมีเนื้อหาโต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เรื่องการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งไต้หวันที่บัญญัติให้การสมรสจะกระทำมิได้ระหว่างบุคคลเพศชายและหญิงเท่านั้น ซึ่งผู้ร้องทั้งสองเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการขัดหรือแย้งมาตรา 7, 22, 23 แห่งรัฐธรรมนูญไต้หวัน

โดยศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การยื่นคำร้องดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาการตีความในศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Interpretation Procedure Act)⁵ จึงมีคำสั่งรับพิจารณาคำร้องและสั่งรวมการพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกันตามมาตรา 13 ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว

ผู้เขียนขอสรุปเนื้อหาของคำร้องของผู้ร้องทั้งสองที่ได้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญไต้หวัน ดังนี้

ข้อห้ามที่กำหนดห้ามมิให้บุคคลสองคนที่มีเพศสรีระเดียวกันทำการสมรสกัน ถือเป็นการจำกัดเสรีภาพในการเลือกคู่สมรส ซึ่งบุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสมรสดังกล่าว การจำกัด สิทธิและเสรีภาพนั้นจะสามารถทำได้เฉพาะกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายจำกัดไว้เท่านั้น นอกจากนี้การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศของบุคคลควรได้รับการพิจารณาเพื่อแก้ไขอย่างแท้จริง และการกีดกันความรักของคู่รักที่มีเพศสรีระเดียวกันนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะใด ๆ ต่อรัฐ และไม่ทำให้รัฐได้ประโยชน์ใดๆ ดังนั้นบทบัญญัติเกี่ยวกับการสมรสดังกล่าวจึงเป็นการละเมิดบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไต้หวัน เรื่องสิทธิและเสรีภาพในการสมรส ตามมาตรา 22⁶ ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาเสรีภาพและสิทธิอื่น ๆ ของประชาชนที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อความสงบเรียบร้อยทางสังคมหรือสวัสดิการสาธารณะย่อมได้รับการรับรองภายใต้รัฐธรรมนูญ” และสิทธิความเท่าเทียมทางเพศ ตามมาตรา 7⁷ ซึ่งบัญญัติว่า “พลเมืองของไต้หวันย่อมไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ศาสนา เชื้อชาติ ชนชั้น หรือการเป็นสมาชิกของพรรคใด โดยจะต้องเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย” โดยคำว่า “เพศ” มีความหมายรวมถึง เพศอัตลักษณ์ทางเพศ และรสนิยมทางเพศของบุคคลด้วย ดังนั้นการห้ามการสมรสของบุคคลที่มีเพศสรีระเดียวกันนี้ จึงเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิและความเท่าเทียมกัน

โดยบทบัญญัติแห่งมาตรา 10 วรรค 6 ที่แก้ไขเพิ่มเติมของรัฐธรรมนูญไต้หวันนั้น⁸ กำหนดให้รัฐมีภาระผูกพันในการจัดการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศและส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ ดังนั้นจึงมีหลักการประการสำคัญให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่จำต้องตรากฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิในการสมรสของคู่รักเพศเดียวกัน การที่ฝ่ายนิติบัญญัติไม่พิจารณาให้มีบทกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

แม้ว่าผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายหนึ่งจะเป็นหน่วยงานของรัฐเอง ซึ่งก็คือ รัฐบาลแห่งเมืองไทเปของไต้หวัน แต่อย่างไรก็ตามกระทรวงยุติธรรมไต้หวัน (Ministry of Justice) ได้มีความคิดเห็นโต้แย้งการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองการสมรสของบุคคลเพศทางเลือกที่มีเพศสรีระเดียวกัน โดยผู้เขียนขอสรุปข้อโต้แย้ง ดังนี้

กระทรวงยุติธรรมไต้หวัน มีความเห็นว่า การสมรสนั้นเป็นประเพณีที่ถูกยอมรับมาอย่างยาวนานว่าเป็นเรื่องระหว่างสามีและภรรยา กล่าวคือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีเพศชายและหญิง ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะทำการโต้แย้งว่า หลักเกณฑ์การสมรสดังกล่าวนี้ขัดต่อเสรีภาพในการสมรสของบุคคลที่มีเพศสรีระเดียวกัน ตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งนั้นได้ตราขึ้นเพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในสังคม

⁵ Constitutional Interpretation Procedure Act, Article 5 and Article 9.

⁶ The Constitution of the Republic of China, Article 22.

⁷ The Constitution of the Republic of China, Article 7.

⁸ The Additional Articles of the Constitution of the Republic of China, Article 10 paragraph 6.

โดยรัฐเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้น โดยการตรากฎหมายการสมรสดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการสมรสของคนในสังคมที่มีมาอย่างยาวนาน โดยสถานะบัญญัติได้บัญญัติบทกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสขึ้นเพื่อปกป้องสถาบันครอบครัว หลักเกณฑ์การสมรสที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้นเปรียบเสมือนหน้าที่ทางสังคม และถือเป็นหลักเกณฑ์ที่ดูแลรักษาระเบียบทางสังคมในด้านศีลธรรมจริยธรรมของมนุษย์ และความเท่าเทียมทางเพศแล้ว ซึ่งรวมตลอดถึงความเหมาะสมในการเลี้ยงดูเด็กด้วย นอกจากนี้ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดหน่วยพื้นฐานของสังคมในการสร้างของครอบครัว ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่ามีเหตุผลที่เหมาะสมและเพียงพอที่จะมีการจำกัดเพศของบุคคลในการสมรสไว้ระหว่างบุคคลที่มีเพศตรงข้ามกันเท่านั้น โดยการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนี้ ไม่ได้บัญญัติขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามอำเภอใจแต่อย่างใด แต่ล้วนเป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการสมรส ดังนั้นบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องการสมรสที่กำหนดให้การสมรสนั้นจะทำได้เฉพาะบุคคลที่มีเพศตรงข้ามกันเท่านั้น จึงไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

1.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่น

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นได้พิจารณาคำร้องของผู้ร้องทั้งสอง และคำโต้แย้งของกระทรวงยุติธรรมได้หวั่นอย่างถ้อยถนบนพื้นฐานของหลักความเสมอภาคแล้ว จึงได้มีคำวินิจฉัยคำร้องดังกล่าว โดยการแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับการสมรสนั้น ย่อมส่งผลกระทบเป็นวงกว้างเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับรัฐและสังคมเนื่องจากการถกเถียงกันอย่างมากมายถึงสิทธิในการเลือกคู่ครองของบุคคลเพศทางเลือก และบุคคลเพศทางเลือกจะได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสมรสเช่นเดียวกับบุคคลที่มีเพศสรีระต่างกันหรือไม่ เพียงใด ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่จะชี้ขาดข้อพิพาทในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ อันถือเป็นการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญของประชาชนและคงความเป็นอิสระของรัฐธรรมนูญ⁹

โดยแต่เดิมประมวลกฎหมายแพ่งได้หวั่นได้มีการบัญญัติในเรื่องการสมรสโดยใช้คำว่า “สามีและภรรยา” ซึ่งย่อมเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า หมายถึง บุคคลที่มีเพศชายและหญิง¹⁰ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นได้มีคำวินิจฉัยมากมายที่วางหลักเกณฑ์ดังกล่าวระหว่างคู่สมรสว่าเป็นเรื่องระหว่างเพศชายและหญิง เช่น Judicial Yuan Interpretation No. 647 ที่ตัดสินให้คู่สมรสที่มีได้จดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีสำหรับคู่สมรส เป็นต้น แต่ศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นเองก็ยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการสมรสของบุคคลเพศทางเลือกแต่อย่างใด

ตามบทบัญญัติมาตรา 972 เรื่องการหมั้น แห่งประมวลกฎหมายแพ่งได้หวั่น ได้บัญญัติว่า “การหมั้นจะกระทำได้ด้วยความยินยอมระหว่างบุคคลเพศชายและหญิง”¹¹

ทั้งนี้เป็นการระบุเงื่อนไขข้อตกลงในการหมั้นอย่างชัดเจนว่าเป็นการแสดงเจตนาระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยเป็นเพศชายและหญิง และโดยความตกลงยินยอมของบุคคลทั้งสองที่มุ่งประสงค์จะทำการสมรสกันในอนาคต

โดยหากพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งการสมรสตามมาตรา 980 – 985 ซึ่งได้บัญญัติถึงหลักการเกี่ยวกับการสมรสไปจนถึงการสิ้นสุดการสมรส แม้ว่าจะไม่ได้มีบทบัญญัติอย่างชัดเจนเช่นเดียวกับบทบัญญัติเรื่อง การหมั้นว่า

⁹ Judicial Yuan Interpretation No. 585 and 601.

¹⁰ Judicial Yuan Interpretation No. 242, 362, 552 and Judicial Yuan Interpretation No.554.

¹¹ The Republic of China Civil Code, Article 972.

จะต้องกระทำโดยการแสดงความยินยอมของบุคคลเพศชายและเพศหญิง แต่ก็ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า เป็นบทบัญญัติเรื่องการสมรสนั้นย่อมสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติเรื่องการหมั้นตามมาตรา 972 ซึ่งต้องกระทำโดยบุคคลที่เป็นเพศชายและหญิงเท่านั้น อีกทั้งกระทรวงยุติธรรมยังได้เคยมีคำวินิจฉัยที่เป็นไปในทางดังกล่าวตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว โดยวิเคราะห์ว่า “การสมรสเป็นการแสดงออกซึ่งเสรีภาพตามกฎหมายระหว่างชายและหญิงโดยมีจุดประสงค์ในการอยู่กินร่วมกันเพื่อสร้างครอบครัว”¹² ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบทะเบียนสมรสนั้น ไม่สามารถดำเนินการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลเพศทางเลือกที่มีเพศสรีระเดียวกันได้ อันเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป็นข้อบกพร่องทางกฎหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิและเสรีภาพในการสมรสของบุคคลตามที่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 22 ของรัฐธรรมนูญได้วัน¹³

ทั้งนี้ สิทธิและเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกคู่สมรสของบุคคล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อสังคมและเป็นการปกป้องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อันถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ โดยการให้สิทธิและเสรีภาพในการสมรสระหว่างบุคคลเพศทางเลือก ย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อบทบัญญัติเรื่องการหมั้น การสมรส การสิ้นสุดการสมรส การหย่าร้างตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง เรื่องครอบครัว และไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมในเรื่องการสมรสของบุคคลที่มีเพศสรีระต่างกันแต่อย่างใด รวมถึงระเบียบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการสมรสของบุคคลที่มีเพศสรีระที่แตกต่างกันอันมีมาแต่เดิม นอกจากนี้การให้สิทธิและเสรีภาพ ในการสมรสแก่บุคคลเพศทางเลือก โดยถือเป็นการสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายจะเป็นการวางบรรทัดฐานใหม่ให้แก่สังคม โดยการแสดงออกซึ่งความรัก ความปรารถนา ความห่วงใยทั้งทางร่างกายและจิตใจระหว่างบุคคล ทุกคนนั้นย่อมมีความสำคัญเท่าเทียมกันไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเพศใด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพในการสมรสของบุคคลทุกคน อันถือเป็นการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งย่อมต้องได้รับความคุ้มครองภายใต้มาตรา 22 ของรัฐธรรมนูญได้วัน

โดยมาตรา 7 ของรัฐธรรมนูญได้วันได้บัญญัติให้ “พลเมืองของไต้หวันย่อมไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ศาสนา เชื้อชาติ ชนชั้น หรือการเป็นสมาชิกของพรรคใด โดยจะต้องเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย” ทั้งนี้ การกำหนดลักษณะแห่งความเท่าเทียมกันดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงการยกตัวอย่างเท่านั้น ดังนั้นความเท่าเทียมกัน ภายใต้บังคับของมาตรา 7 นี้ย่อมอยู่บนพื้นฐานอื่น ๆ ด้วย อาทิเช่น ความพิการ อัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ เป็นต้น ดังนั้น การที่จำกัดให้การสมรสกระทำได้เพียงบุคคลที่มีเพศที่แตกต่างกันนั้น ถือเป็นการเลือกปฏิบัติ บนพื้นฐานแห่งเพศของบุคคล อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักความเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว

และหากพิจารณาต่อไปว่าการสมรสกันนี้เป็นการคุ้มครองศีลธรรมหรือจริยธรรมอันดีของคนในสังคม โดยมีบทบัญญัติที่เป็นข้อจำกัดบางประการในการสมรสต่าง ๆ อันได้แก่ อายุขั้นต่ำในการสมรส การห้ามทำการสมรสซ้อน การห้ามสมรสระหว่างญาติสนิท และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสที่จะต้องมีความผูกพันร่วมกันในการดูแลซึ่งกันและกัน เป็นต้น ซึ่งจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการสมรสเหล่านี้ ย่อมจะยังคงมีผลผูกพันต่อคู่สมรสและมีผลใช้บังคับต่อไป รวมถึงในกรณีที่หากมีการอนุญาตให้บุคคลเพศทางเลือกสามารถทำการสมรสกันได้ ข้อบังคับต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมมีผลใช้บังคับกับบุคคลเพศทางเลือกด้วย โดยบุคคลเพศทางเลือกต่างอยู่ภายใต้บทบัญญัติในเรื่องการสมรสเช่นเดียวกัน

¹²See letter 83-Fa-Lu-Jue-17359 of August 11, 1994, Fa-Lu-10000043630 of January 2, 2012, Fa-Lu-10103103830 of May 14, 2012, and Fa-Lu-10203506180 of May 31, 2013

¹³ The Constitution of the Republic of China, Article 22.

ดังนั้นการห้ามการสมรสระหว่างบุคคลเพศทางเลือก โดยอ้างบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและศีลธรรมนั้น ถือเป็นการเลือกปฏิบัติ และไม่มีเหตุผลที่ชัดเจนเพียงพอ ซึ่งการเลือกปฏิบัติดังกล่าวย่อมขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในเรื่องสิทธิและความเท่าเทียมกันตามที่บัญญัติในมาตรา 7 แห่งรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงความซับซ้อนและความขัดแย้งทางความคิดที่เกิดขึ้นนี้ จึงต้องทำการพิจารณาอย่างรอบคอบในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามหากใช้ระยะเวลาในการพิจารณาบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นระยะเวลายาวนานมากเกินไปก็จะทำให้ขาดความต่อเนื่อง และเกิดความไม่ชัดเจนขึ้นได้ ซึ่งทำให้รัฐต้องพิจารณาอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงกรอบระยะเวลาด้วย

1.3 ผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่น

ศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นจึงออกคำสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แก้ไขหรือตราบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้กล่าวมานี้ ภายในกำหนดระยะเวลาสองปี นับจากวันที่ได้มีคำวินิจฉัยนี้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ควรเป็นรูปแบบใด ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องการสมรส หรือการตราบทบัญญัติขึ้นใหม่เป็นหมวดที่ 4 ในเรื่องครอบครัวแห่งประมวลกฎหมายแพ่งได้หวั่น หรือการตรากฎหมายพิเศษ หรือระเบียบอื่นใดแยกต่างหากเป็นการเฉพาะ เป็นต้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสมรสของบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ตามหากการแก้ไขหรือการตรากฎหมายดังกล่าวไม่เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาสองปี บุคคลเพศทางเลือกย่อมมีสิทธิทำการสมรสกันได้ โดยเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หวั่น และมีสิทธิยื่นขอจดทะเบียนสมรสกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยส่งเอกสารแสดงเจตนาการสมรสและมีพยานลงลายมือชื่อรับรองสองคนขึ้นไป บุคคลทั้งสองนั้นจะได้รับสถานะการเป็นคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันเช่นคู่สมรส โดยการตีความของศาลรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มุ่งเน้นให้บุคคลเพศทางเลือกสามารถทำการสมรสกันได้ อันเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิความเสมอภาคตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 7 และมาตรา 22 ของรัฐธรรมนูญได้หวั่น และการตีความฉบับนี้ย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับการสมรสระหว่างบุคคลที่มีเพศสรีระที่แตกต่างกันหรือบทบัญญัติระหว่างคู่สมรสที่เป็นเพศชายและหญิง อันรวมถึงสิทธิและหน้าที่ที่คู่สมรสต้องปฏิบัติต่อกันเปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างใด

2. Act for Implementation of Judicial Yuan Interpretation No. 748

ภายหลังจากมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นดังกล่าวแล้ว ต่อมารัฐสภาได้หวั่นได้ดำเนินการเสนอร่างบทกฎหมายที่รองรับสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกดังกล่าว ก่อนครบกำหนดระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นกำหนดเพียง 1 สัปดาห์เท่านั้น และฝ่ายนิติบัญญัติโดยรัฐสภาของได้หวั่นได้พิจารณาอนุมัติร่างกฎหมายดังกล่าวนี้ และให้มีผลใช้บังคับได้ในวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 2019 ที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามก็ยังเกิดข้อถกเถียงกันอย่างมากในได้หวั่นจากฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ถึงความเหมาะสมในออกกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้มีชื่อว่า Act for Implementation of Judicial Yuan Interpretation No. 748 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกในประวัติศาสตร์กฎหมายของได้หวั่นที่ตราขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยไม่เคยมีการตรากฎหมายโดยใช้ชื่อ “Act for Implementation of Judicial Yuan Interpretation No. ...” อันเป็นการใช้การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นชื่อกฎหมาย และระบุอย่างชัดเจนว่ามี

วัตถุประสงค์เพื่อการบังคับการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ¹⁴ โดยมีทั้งหมด 27 มาตรา โดยอาจอธิบายสาระสำคัญกฎหมายดังกล่าว ได้ดังต่อไปนี้

2.1 หลักเกณฑ์การจดทะเบียน

1) จะต้องเป็นบุคคลที่มีเพศเดียวกัน

มาตรา 2 กำหนดให้บุคคลสองคนที่มีเพศเดียวกันอาจทำการสมรสกันได้เป็นการเฉพาะตัว และเป็นสิทธิเฉพาะบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน¹⁵

2) บุคคลที่จะจดทะเบียนต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี

มาตรา 3 กำหนดให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีไม่สามารถทำการสมรสตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2 ได้ และหากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เยาว์ ผู้เยาว์นั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองในการสมรสดังกล่าว

3) ห้ามจดทะเบียนกับผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

มาตรา 5 กำหนดห้ามมิให้บุคคลที่มีความใกล้ชิดกันในระหว่างญาติสืบสายโลหิต หรือมีสถานะความเป็นญาติที่เกิดขึ้นโดยการสมรสทำการจดทะเบียนตามกฎหมายนี้ได้

4) ห้ามจดทะเบียนในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้จดทะเบียนสมรส หรือจดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้อยู่ก่อนแล้ว

มาตรา 7 กำหนดห้ามมิให้ทำการจดทะเบียนสมรสซ้อน โดยบุคคลที่มีคู่สมรสอยู่แล้ว หรือได้จดทะเบียนตามมาตรา 2 แห่งกฎหมายนี้อยู่แล้ว จะไม่สามารถจดทะเบียนกับบุคคลอื่นได้อีก

2.2 ขั้นตอนการจดทะเบียน

การจดทะเบียนตามกฎหมายนี้จะมีผลใช้บังคับได้ เมื่อได้กระทำเป็นลายลักษณ์อักษรและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน และต้องดำเนินการจดทะเบียนต่อสำนักงานทะเบียนครัวเรือน โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 ซึ่งกำหนดว่า ภายใต้การตีความ Judicial Yuan Interpretation No.748 และภายใต้บทบัญญัติการจดทะเบียนตามมาตรา 2 แห่งกฎหมายนี้ การจดทะเบียนจะมีผลใช้บังคับได้ต่อเมื่อได้กระทำเป็นลายลักษณ์อักษรและมีพยานลงลายมือชื่อรับรองอย่างน้อยสองคน โดยต้องดำเนินการจดทะเบียนสมรสต่อสำนักงานบริหารครัวเรือน¹⁶

2.3 ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียน

มาตรา 8 กำหนดให้การจดทะเบียนตามมาตรา 2 ตกเป็นโมฆะในกรณีที่มีการจดทะเบียนฝ่าฝืนมาตรา 4 เรื่องขั้นตอนในการจดทะเบียน และมาตรา 5 การจดทะเบียนกับผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และกรณีมาตรา 7 การจดทะเบียนซ้อน¹⁷

มาตรา 10 กำหนดให้นำบทบัญญัติของมาตรา 996 ถึง 998 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวกับข้อกำหนดทางกฎหมาย และผลแห่งการสิ้นสุดการสมรสมาใช้บังคับโดยอนุโลม กับการจดทะเบียนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2 และในกรณีที่การจดทะเบียนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2 เป็นโมฆะให้นำบทบัญญัติของมาตรา 999 และมาตรา 999-1 แห่ง

¹⁴ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 1.

¹⁵ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 2.

¹⁶ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 4.

¹⁷ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 8.

ประมวลกฎหมายแพ่งได้หวนในเรื่องการพิจารณาดูแลเด็ก และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ค่าอุปการะเลี้ยงดู และการฟื้นฟูทรัพย์สินมาใช้โดยอนุโลม¹⁸

2.4 ผลทางกฎหมายจากการจดทะเบียน

1) หน้าที่ในการอยู่ร่วมกัน

มาตรา 11 กำหนดว่า บุคคลที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 2 แห่งกฎหมายนี้ ย่อมอยู่ภายใต้ข้อผูกพันร่วมกันในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เว้นแต่จะมีเหตุผลอันสมควรอย่างอื่น

โดยมาตรา 12 กำหนดภูมิลำเนาของบุคคลที่จดทะเบียนตามมาตรา 2 ของกฎหมายนี้ โดยเป็นไปตามที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน แต่หากมิได้ตกลงกัน หรือตกลงกันไม่ได้ อาจร้องขอต่อศาลให้กำหนดภูมิลำเนาก็ได้

2) หน้าที่ในการจัดการแทนอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 13 กำหนดว่า นอกจากเรื่องครัวเรือนในชีวิตประจำวัน บุคคลแต่ละฝ่ายที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 2 แห่งกฎหมายนี้ ย่อมมีฐานะเป็นตัวแทนซึ่งกันและกัน และหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเมิดสิทธิดังกล่าวมาข้างต้น อีกฝ่ายหนึ่งอาจยับยั้งการกระทำดังกล่าวได้ แต่การยับยั้งดังกล่าวย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต¹⁹

3) หน้าที่ในการจัดการหนี้สินร่วมกัน

มาตรา 14 กำหนดให้บุคคลแต่ละฝ่ายร่วมกันออกค่าใช้จ่ายสำหรับการดำรงชีพในครัวเรือนโดยคำนึงถึงความสามารถทางการเงินของแต่ละฝ่าย ประกอบกับการดูแลครัวเรือนด้วยร่างกาย หรือเงื่อนไขอื่น ๆใด เว้นแต่ในกรณีที่มีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นตามกฎหมายหรือข้อตกลงร่วมกัน และบุคคลทั้งสองฝ่ายต่างต้องร่วมกันรับผิดชอบในหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายดังกล่าวด้วย²⁰

4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่จดทะเบียน

มาตรา 21 กำหนดให้นำบทบัญญัติมาตรา 1111 ถึงมาตรา 1111-2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งได้หวนที่เกี่ยวกับคู่สมรส ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับบุคคลที่ได้จดทะเบียนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2²¹

มาตรา 22 กำหนดว่า บุคคลที่ได้จะทะเบียนตามมาตรา 2 มีหน้าที่ในการสนับสนุนซึ่งกันและกัน²²

นอกจากนี้บทบัญญัติมาตรา 22 ได้กำหนดให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่ง เรื่องหน้าที่ ในการสนับสนุนซึ่งกันและกันของคู่สมรส มาใช้บังคับโดยอนุโลม กับบุคคลที่ได้จะทะเบียนตามมาตรา 2 ด้วย

มาตรา 24 กำหนดว่า ให้นำบทบัญญัติ ส่วนที่ 1 เรื่องหลักการทั่วไป และส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส การสิ้นสุดการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับการจดทะเบียนตาม มาตรา 2 และนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นใด นอกจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นใดอัน

¹⁸ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 10.

¹⁹ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 13.

²⁰ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 14.

²¹ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 21.

²² Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 22.

เกี่ยวกับคู่สมรส และการสมรส ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม กับการจดทะเบียนตามมาตรา 2 ด้วย เว้นแต่จะมีการบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น²³

5) การรับบุตรบุญธรรม

มาตรา 20 กำหนดว่า บุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ได้จดทะเบียน ตามมาตรา 2 สามารถรับบุตรที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ของอีกฝ่ายเป็นบุตรบุญธรรมของตนได้ โดยให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติเรื่องการรับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หวน มาตรา 1073-1 (2)²⁴ ที่ให้สิทธิแก่คู่สมรสในการรับบุตรของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของตน และมาตรา 1074²⁵ ที่ให้สิทธิแก่คู่สมรสสามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ ย่อมไม่นำมาใช้กับบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายนี้ ดังนั้นจึงหมายความว่า บุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายนี้ ไม่สามารถรับบุตรของอีกฝ่ายเป็นบุตรบุญธรรมของตนได้ และไม่สามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หวน มาตรา 1073-1 (2) และมาตรา 1074

6) สิทธิในการรับมรดก

มาตรา 23 กำหนดว่า บุคคลที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 2 นี้ ต่างฝ่าย ต่างมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมของกันและกันตามกฎหมาย และมีสิทธิได้รับมรดกของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ส่วนที่ 5 ว่าด้วยมรดก มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่บุคคลที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 2 และให้นำบทบัญญัติเรื่องการรับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่ง ส่วนที่ 5 ที่เกี่ยวกับคู่สมรสมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับบุคคลที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 2 ด้วย²⁶

2.5 การสิ้นสุดความสัมพันธ์

การสิ้นสุดความสัมพันธ์ตามกฎหมายฉบับนี้อาจสิ้นสุดลงได้ โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย หรือโดยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาให้การสมรสสิ้นสุดลงตามที่กำหนดในมาตรา 16²⁷ และมาตรา 17²⁸

โดยมาตรา 16 กำหนดให้การสมรสตามที่ระบุไว้ในข้อ 2 สามารถสิ้นสุดลงได้โดยข้อตกลงร่วมกันของบุคคลทั้งสองฝ่าย และในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้เยาว์ ผู้เยาว์นั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองตามกฎหมายเสียก่อน

การสิ้นสุดการสมรสนั้นจะมีผลเป็นการสิ้นสุดการสมรสที่สมบูรณ์ได้ต่อเมื่อได้กระทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีพยานอย่างน้อยสองคนลงลายมือชื่อและได้ทำการจดทะเบียนการสิ้นสุดดังกล่าวต่อหน่วยงานทะเบียน

มาตรา 17 กำหนดถึงเหตุในการฟ้องเพิกถอนการจดทะเบียนตามมาตรา 2 ต่อศาล โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนตามกฎหมายนี้ หากมีกรณีดังที่กำหนดไว้ โดยกำหนดเหตุในการฟ้องเพิกถอนการจดทะเบียน ไว้ดังนี้

²³ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 24.

²⁴ The Republic of China Civil Code, Article 1073-1 (2).

²⁵ The Republic of China Civil Code, Article 1074.

²⁶ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 23.

²⁷ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 16.

²⁸ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 17.

- (1) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้กระทำการสมรสซ้อนตามประมวลกฎหมายแพ่ง หรือจดทะเบียนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2
- (2) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร่วมประเวณีกับบุคคลอื่น
- (3) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นการรบกวนต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร
- (4) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกเหยียดหยามญาติของอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นการรบกวนต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร
- (5) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปโดยไม่สุจริต
- (6) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจงใจกระทำการฆาตกรรมอีกฝ่ายหนึ่ง
- (7) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้
- (8) ในกรณีที่มีความไม่แน่นอนว่าอีกฝ่ายหนึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ มาเป็นเวลานานกว่าสามปี หรือ
- (9) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกตัดสินให้จำคุกเป็นระยะเวลานานกว่าหกเดือนสำหรับความผิดเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมโดยเจตนา

แต่อย่างไรก็ตาม บุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็อาจยื่นคำร้องต่อศาลในกรณีที่มีเหตุการณ์อื่นใดเกิดขึ้น นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกรณีดังกล่าวข้างต้น อันเป็นการยากที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันต่อไป

ในกรณีตาม (1) และ (2) ของวรรคหนึ่งแห่งมาตรานี้ ฝ่ายที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลย่อมหมดสิทธิในการยกกรณีดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้าง หากได้ให้ความยินยอมไม่ว่าก่อนหรือหลังเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น หรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหกเดือนนับแต่รู้ถึงเหตุการณ์ดังกล่าว หรือเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว

ในกรณีที่ตาม (6) และ (9) ของวรรคหนึ่งแห่งมาตรานี้ ฝ่ายที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลย่อมหมดสิทธิในการยกกรณีดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้าง เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่รู้ถึงเหตุการณ์ดังกล่าวหรือเมื่อพ้นกำหนดห้าปีนับแต่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว

2.6 ผลภายหลังการสิ้นสุดความสัมพันธ์

มาตรา 19 กำหนดให้กรณีที่การจดทะเบียนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2 สิ้นสุดลงให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 1055 ถึง 1055-2 และมาตรา 1056 ถึง 1058 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งได้วันเรื่อง การพิจารณาเรื่องการเลี้ยงดูเด็ก และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ค่าอุปการะเลี้ยงดู และการจัดการทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยอนุโลม²⁹

มาตรา 20 กำหนดให้กรณีที่บุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 2 ได้รับบุตรของอีกฝ่ายเป็นบุตรบุญธรรมให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับโดยอนุโลม³⁰

2.7 บทบัญญัติในเรื่องอื่น ๆ

มาตรา 25 กำหนดให้ ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการจดทะเบียนตามมาตรา 2 อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายภายในประเทศ ว่าด้วยเรื่อง ครอบครัว³¹

²⁹ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 19.

³⁰ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 20.

³¹ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 25.

มาตรา 26 กำหนดให้ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดต่างมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และสิทธิเสรีภาพอื่นๆ โดยจะ
ไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการดำเนินการตามกฎหมายนี้³²

บทวิเคราะห์

เมื่อได้พิจารณาถึงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้หวั่นอันเป็นที่มาของการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิ
ในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกในได้หวั่น อันได้แก่ Act for Implementation of J.Y. Interpretation
No. 748 แล้ว ผู้เขียนขอวิเคราะห์เนื้อหาของกฎหมายที่รับรองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกใน
ได้หวั่นเพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงกับพัฒนาการของกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศ
ทางเลือกในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. บทวิเคราะห์ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748

จะเห็นได้ว่า Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748 ของได้หวั่น มุ่งเน้นให้มีการสร้าง
นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกันเท่านั้น โดยในบทบัญญัติมาตรา 2 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่จะจด
ทะเบียนตามกฎหมายนี้ได้ ต้องเป็นบุคคลที่มีเพศเดียวกันเท่านั้น และมาตรา 24 ได้บัญญัติอนุโลมให้นำบทบัญญัติ
ตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หวั่นเรื่องการสมรสมาใช้บังคับกับบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้โดยอนุโลมใน
หลายเรื่อง ตามที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้น อาทิเช่น ผลทางกฎหมายของการสมรสที่เป็นโมฆะ ความสัมพันธ์ในทาง
ทรัพย์สินของคู่สมรส หน้าที่ระหว่างคู่สมรส ผลภายหลังการสิ้นสุดการสมรส ค่าอุปการะเลี้ยงดู การแบ่งแยกสินสมรส
การหย่า เป็นต้น อันมีผลให้บุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้มีหน้าที่ที่พึงต้องปฏิบัติต่อกันคล้ายคลึงกับคู่สมรส
ตามประมวลกฎหมายแพ่ง นอกจากนี้ยังบัญญัติครอบคลุมถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นใด นอกจากที่บัญญัติไว้ใน
ประมวลกฎหมายแพ่ง หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นใดอันเกี่ยวกับคู่สมรส และการสมรส โดยให้นำมาใช้บังคับโดย
อนุโลมกับบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย ดังนั้น จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่า สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่จด
ทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้ ย่อมได้รับการรับรองเช่นเดียวกับสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสที่มีการบัญญัติรับรองไว้ตาม
กฎหมายอื่น ๆ ด้วย อันทำให้บุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้ได้รับการรับรองสิทธิและหน้าที่หลายประการ
เช่นเดียวกับคู่สมรส

แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีการถกเถียงกันอย่างมากมายว่า การจดทะเบียนตามกฎหมายฉบับดังกล่าว มิใช่ การสมรส
อย่างแท้จริง³³ การตรากฎหมายดังกล่าวแตกต่างหากจากบทบัญญัติเรื่องการสมรสถือเป็นการกีดกันบุคคลเพศ
ทางเลือกในการเข้าถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องการสมรสตามประมวลแพ่งได้หวั่น และนำไปสู่การปฏิบัติที่
แตกต่างกันในเรื่องการสมรสของบุคคลที่มีเพศสรีระเดียวกันและเพศสรีระที่แตกต่างกัน

Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748 มีการบัญญัติรับรองสิทธิ และหน้าที่ระหว่าง
บุคคลที่จดทะเบียนไว้หลายประการตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ก็มีสิทธิหลายประการที่บุคคลที่จดทะเบียนตาม

³² Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 26.

³³ Australian Journal of Asian Law, 2019, Vol 20 No 1, “A Same-sex Marriage that is Not the Same: Taiwan’s Legal Recognition of Same-sex Unions and Affirmation of Marriage Normativity” Retrieved on March 23, 2020, from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3491032, Chao-Ju Chen, National Taiwan University, 21 November 2019.

กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้รับการรับรองสิทธิเช่นเดียวกับคู่สมรส อาทิเช่น สิทธิในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน เช่น คู่สมรสโดยมาตรา 20 บัญญัติให้บุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้ สามารถจดทะเบียนรับบุตรที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรธรรมของตนได้เท่านั้น โดยบุคคลทั้งสองฝ่ายนั้นจะไม่สามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ แต่คู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หันสามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถรับบุตรของคู่สมรสอีกฝ่ายเป็นบุตรบุญธรรมได้³⁴ เป็นต้น

นอกจากนี้ผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่จดทะเบียนนี้ มีความแตกต่างกับคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หันบางประการด้วย อาทิเช่น ข้อห้ามในการจดทะเบียนระหว่างญาติสืบสายโลหิตแตกต่างจากการสมรสโดยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หันมาตรา 983(2) กำหนดห้ามการสมรสระหว่างญาติสืบสายโลหิตใน 6 รุ่น³⁵ แต่การจดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้มาตรา 5(2) กำหนดห้ามการจดทะเบียนระหว่างญาติสืบสายโลหิตเพียง 4 รุ่น³⁶ เนื่องจากการจดทะเบียนนี้ไม่ได้มุ่งเน้นที่การสืบทอดสกุลเพื่อการให้กำเนิดบุตรเช่นคู่สมรส

นอกจากนี้บุคคลสัญชาติได้หันจะจดทะเบียนตามกฎหมายนี้กับบุคคลสัญชาติอื่นได้ ก็ต่อเมื่อประเทศนั้น ๆ มีกฎหมายอนุญาตให้มีการจดทะเบียนการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันดังกล่าวได้เท่านั้น โดยกฎหมายฉบับนี้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 46³⁷ ของกฎหมาย ที่มีชื่อว่า Act Governing the Choice of Law in Civil Matters Involving Foreign Elements เช่นเดียวกับการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งได้หัน โดยมาตรา 46 กำหนดให้การสมรสนั้นย่อมเป็นไปตามกฎหมายภายในประเทศของบุคคลที่จะทำการสมรสนั้น

2. พัฒนาการของกฎหมายที่รับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น ยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แม้ว่าจะมีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เพื่อรับรองสิทธิในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือก แต่การตราร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ขึ้นเป็นการเฉพาะนั้น จะเป็นการตอกย้ำถึงการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพศทางเลือกมากขึ้น เช่นเดียวกับกรณีที่มีการโต้เถียงกันไม่ได้หันหรือไม่ โดยกระบวนการเสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. นั้น ใช้เวลารวมทั้งสิ้นเป็นเวลากว่า 7 ปี และมีการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลเพศทางเลือกแตกต่างจากสิทธิของคู่สมรสหลายประการ โดยร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 46 มาตราแบ่งออกเป็น 4 หมวด ดังนี้ หมวด 1 การจดทะเบียนคู่ชีวิต หมวด 2 การเป็นคู่ชีวิต หมวด 3 บุตรบุญธรรม และ หมวด 4 มรดก โดยได้บัญญัติรับรองสิทธิและหน้าที่ระหว่างบุคคลที่จดทะเบียนคู่ชีวิตไว้หลายประการ และมีการบัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับคู่ชีวิตด้วย ดังนี้

³⁴ The Republic of China Civil Code, Articles 1073-1, 1074, and 1075.

³⁵ The Republic of China Civil Code, Article 983(2).

³⁶ Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748, Article 5(2).

³⁷ Act Governing the Choice of Law in Civil Matters Involving Foreign Elements, Article 46.

มาตรา 18 ของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้บัญญัติให้คู่ชีวิตอาจร้องขอให้ศาลสั่งหรือเพิกถอนคำสั่งให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถเช่นเดียวกับคู่สมรสตามมาตรา 28 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 19 ของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้บัญญัติให้ในกรณีคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้ไม่อยู่ ตามมาตรา 48 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและสถานะเช่นเดียวกับคู่สมรส ตามมาตรา 53 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 41 ของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้ให้สิทธิแก่คู่ชีวิตในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ โดยคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิต อีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยก็ได้ โดยจะต้องได้รับความยินยอมของคู่ชีวิตฝ่ายที่เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว และมาตรา 43 แห่งร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้บัญญัติให้นำมาตรา 1598/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรสมาใช้บังคับกับคู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม ซึ่งแตกต่างจากได้หวั่นที่บัญญัติรับรองให้บุคคลที่จดทะเบียนตาม Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748 จะสามารถจดทะเบียนรับบุตรที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรธรรมของตนได้เท่านั้น

มาตรา 45 ของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้บัญญัติให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก และมาตรา 46 ได้บัญญัติให้นำความเรื่องมรดก ในมาตรา 1606 มาตรา 1652 และมาตรา 1653 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรสมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มาตรา 15 ซึ่งบัญญัติอยู่ในหมวด 2 การเป็นคู่ชีวิต ส่วนที่ 1 การเป็นคู่ชีวิต ได้มีการบัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลมในกรณีที่มิได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในหมวดนี้ ดังนั้นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต ซึ่งบัญญัติอยู่ในหมวด 2 การเป็นคู่ชีวิตของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่มิได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรสนั้น ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิตไว้ในมาตรา 21 อันเป็นสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเรื่องสิทธิในการจัดการแทนผู้เสียหายตามมาตรา 5 หรือสิทธิในการเข้าแทนที่คู่ความผู้มรณะตามมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแตกต่างจากได้หวั่นที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่จดทะเบียนตาม Act for Implementation of J.Y. Interpretation No. 748 ให้ครอบคลุมถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น นอกจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นใดอันเกี่ยวกับคู่สมรสและการสมรส โดยให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย

มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สมรสที่บัญญัติรับรองไว้ตามกฎหมายอื่นที่มิได้มีการบัญญัติรับรองไว้ ในร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ... มีหลายประการ ดังนั้นจึงหมายความว่า สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่จดทะเบียนคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. นั้น ย่อมไม่ครอบคลุมถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสตามกฎหมายอื่น ๆ โดยสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นนั้น ถือเป็นสิทธิประโยชน์ที่รัฐมอบให้แก่คู่สมรสที่ทำการ

สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่บุคคลที่จดทะเบียนคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. นี้ กลับไม่ได้รับสิทธิดังกล่าวเช่นเดียวกับคู่สมรส โดยสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสตามกฎหมายอื่น ๆ ที่สำคัญนั้น อาทิเช่น สิทธิในการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 สิทธิในการได้รับเงินทดแทนในฐานคู่สมรสของลูกจ้าง ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 มาตรา 20 สิทธิในฐานะคู่สมรสของบุคคลที่เป็นผู้ประกันตน ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 58 สิทธิตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 สิทธิในการยื่นเสียภาษีร่วมกัน หรือแยกกันยื่นตามประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ฉ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ก็เป็นที่ยอมรับได้ว่า ภายในกรอบระยะเวลาของการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือก อาจไม่สามารถแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อให้คู่ชีวิตมีสิทธิและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อกันได้เช่นเดียวกับคู่สมรส แม้ว่าจะมีหน้าที่ที่ต้องคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนให้มีความเท่าเทียมกันก็ตาม โดยอาจกล่าวได้ว่าร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความเท่าเทียมในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกในประเทศไทย

บทสรุป

จากที่ได้พิจารณามาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายอันเกี่ยวกับการสมรสนั้นถือเป็นกฎหมายที่มีการบัญญัติไว้เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบทกฎหมายดังกล่าวได้ บุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย และย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นการไม่อนุญาตให้บุคคลเพศทางเลือกทำการสมรสกันเพื่อสร้างครอบครัวต่อกันได้นั้น ถือเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตามย่อมเป็นที่คาดหวังได้ว่าหากมีการบัญญัติบทกฎหมายเพื่อรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือก ก็อาจก่อให้เกิดความเห็นได้แย้งของบุคคลบางกลุ่มในสังคมเช่นกัน อาทิเช่น กลุ่มอนุรักษ์นิยม องค์กรทางศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น เนื่องด้วยลักษณะสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของไทยอันมีมาแต่เดิมที่มีการปลูกฝังให้คนในสังคมแสดงออกตามเพศกำเนิดของตน หรือเชื่อว่าเพศชายต้องคู่กับเพศหญิงเท่านั้น เพื่อสืบทอดสายโลหิตต่อไป แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมความรักของบุคคล เพศทางเลือก การแสดงความรักปรารถนาในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอันมีที่มาจากความรักที่เกิดจากลักษณะทางธรรมชาติเช่นเดียวกัน รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ก็ชอบที่จะบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นว่ารัฐจะต้องตรากฎหมายเพื่อบัญญัติรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันระหว่างบุคคลที่มีเพศสรีระที่แตกต่างกัน โดยอาศัยเหตุผลเพียงเพราะเป็นวิถีทางธรรมชาติที่มีมาแต่เดิมเท่านั้น แต่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความรักของบุคคลเพศทางเลือกก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติเช่นกัน ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือก จึงเป็นการตรากฎหมายขึ้นเพื่อรับรอง และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในสังคมตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้หากรัฐบัญญัติกฎหมายรับรองสถานะการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันระหว่างบุคคลเพศทางเลือก ย่อมแสดงให้เห็นว่ารัฐให้การยอมรับในการแสดงออกของบุคคลเพศทางเลือกมากยิ่งขึ้น เป็นการวางบรรทัดฐานใหม่ให้แก่สังคมอันนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพศทางเลือกที่ลดน้อยลง และทำให้บุคคลเพศทางเลือกเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการสร้าง ความ

มันคงให้แก่สถาบันครอบครัวมากยิ่งขึ้น หากบุคคลเพศทางเลือกได้ดำเนินการสมรสกันและได้รับการรับรองตามกฎหมาย มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องปฏิบัติต่อกันอย่างชัดเจน บุคคลเพศทางเลือกดังกล่าวอาจรู้สึกถึงความมั่นคงในชีวิตคู่มากขึ้น ลดปัญหาการเลิกราระหว่างบุคคลเพศทางเลือก และลดปัญหาเด็กที่ถูกทอดทิ้งในสังคม เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมของบุคคลเพศทางเลือก และสังคมให้การยอมรับและเคารพสิทธิของบุคคลเพศทางเลือกมากยิ่งขึ้น อันทำให้ประเทศก้าวข้ามไปสู่อีกขั้นหนึ่งของการรับรองสิทธิและความเสมอภาคของประชาชนในสังคม

สำหรับประเทศไทยนั้น แม้ว่าขณะนี้จะอยู่ในกระบวนการตรากฎหมายเพื่อรับรองการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของบุคคลเพศทางเลือกดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยมีการยกร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. แม้ว่าอาจเป็นการตอกย้ำถึงความไม่เท่าเทียมของบุคคลเพศทางเลือก และบุคคลต่างเพศ แต่อย่างไรก็ตาม การตราพระราชบัญญัตินี้ก็นำไปสู่การยอมรับบุคคลเพศทางเลือก และการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลดังกล่าวมากขึ้น แม้ว่ากฎหมายดังกล่าวจะยังไม่รับรองสิทธิบุคคลที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้เช่นเดียวกับคู่สมรสทุกประการ แต่ก็ทำให้บุคคลเพศทางเลือกที่ประสงค์จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันสามารถเข้าถึงผลทางกฎหมายที่สำคัญบางประการของคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ดังกล่าวอาจช่วยให้บุคคลเพศทางเลือกเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชนในการสร้างครอบครัว และใช้ชีวิตร่วมกัน และนำไปสู่ความเสมอภาคในการสมรสเช่นเดียวกับคู่สมรสในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. รายงานการประชุมประจำปี เพศวิถีศึกษาในสังคมไทย ครั้งที่ 1 วิพากษ์องค์ความรู้และธรรมเนียมปฏิบัติเรื่องเพศวิถีศึกษาในสังคมไทย. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติมโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ดาราพร ธีระวัฒน์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน. พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2556.

ขวลิต ศรีโฉมงาม และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การคุ้มครองสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ. น.136-137.

ไพโรจน์ กำพูสิริ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2558.

สมชัย ชีชาอุดมกร. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: พลสยามพริ้นติ้ง ประเทศไทย, 2554.

บทความวารสาร

ชวินโรจน์ ธีรพัชรพร และภาณุมาศ ชัดเงางาม. “สิทธิและความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย.” วารสารสมาคมนักวิจัย. ปีที่ 22. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560) :92-104.

นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ. “Queer Anthropology. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).” แนวคิดทฤษฎี เรื่องความหลากหลายทางเพศ. (20 มีนาคม 2559)

ไพโรจน์ กำพูสิริ. “พัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกันในประเทศฝรั่งเศส.” ในรวมบทความกฎหมายลักษณะครอบครัว. : 390-406.

บุษกร สุริยสาร. อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2557), หน้า 19.

วิทยานิพนธ์

ชวินโรจน์ ชีรพัชรพร. “สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย”. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2559.

ณนุช คำทอง. “การสมรสของพวกรักร่วมเพศ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ยุทธนา สุวรรณประดิษฐ์. “สิทธิและเสรีภาพของรักร่วมเพศชายตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ : วิเคราะห์จากปัญหาของสังคมไทย.” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กนกวรรณ ธรรววรรณ. “สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ประชากรและสังคม 2555 ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทยรัฐไทยกับชีวิตคู่แบบเพศวิถีนอกขนบ,” http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ConferenceVIII/Download/Article_Files/7-Queer-Kanokwan.pdf, 1 ธันวาคม 2562.

เอกสารอื่น ๆ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บันทึกวิเคราะห์สรุป สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.

สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรีประจำวัน 25 ธันวาคม 2561 ณ ห้องประชุม 501 ตึกบัญชาการ 1 ทำเนียบรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุมคณะรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

ELECTRONIC MEDIA

Citizen Petition Bills No. 201-330, LY Bill-Related Documents Yuan-Tzung-527 of June 28, 1986

The Ministry of Justice Letter Fa-Lu-10000043630 of January 2, 2012, the Ministry of Justice Letter Fa-Lu-10103103830 of May 14, 2012, and the Ministry of Justice Letter Fa-Lu-10203506180 of May 31, 2013.

Letter 83-Fa-Lu-Jue-17359 of August 11, 1994, Fa-Lu-10000043630 of January 2, 2012, Fa-Lu-10103103830 of May 14, 2012, and Fa-Lu-10203506180 of May 31, 2013

Suzanne Daley. “France Fives Legal Status to Unmarried Couples”.

http://www.perso.clud-internet.fr/ccucs/frames/e_une.html, 1 เมษายน 2563

Steffen Jensen. “Recognition of Gay & Lesbian Partnership in Europe.”

<http://www.steff.suite.dk/partner.htm>, 1 เมษายน 2563.

Randolph G. Muhlestein. “The Case against Same-Sex Marriage. Dialogue: A Journal of Mormon Thought.” Vol. 40. No. 3 (Fall 2007) : (pp. 1-39). Published by: University of Illinois Press, <https://www.jstor.org/stable/10.5406/dialjmormthou.40.3.0001>, 15 เมษายน 2563.

Katie Hunt and Karina Tsui, CNN. “Taiwan is closer to being 1st Asian place to allow same-sex marriage.” <https://edition.cnn.com/2017/05/24/asia/taiwan-same-sexmarriage/index.html>, 16 เมษายน 2563.

Chen Chun-hua and Elizabeth Hsu. “Registration of transnational same-sex marriages to start May 24 ” <https://focustaiwan.tw/politics/201905200021>, 16 เมษายน 2563.

PINKNEWS STAFF WRITER . “ On International Day Against Homophobia, Transphobia and Biphobia on Friday (May 17). “Taiwan has become the first country in Asia to legalise same-sex marriage.” <https://www.pinknews.co.uk/2019/05/17/taiwan-legalises-same-sex-marriage-first-asia/>, 16 เมษายน 2563.

Yu Hsiang and Ko Lin. “Taiwan recorded 2,939 gay marriages in 2019 after passing legislation”. <https://focustaiwan.tw/society/202002220005>, 20 เมษายน 2563.

Rik Glauert. “Taiwan’s Same-Sex Marriage Law Yet to Fulfill Marriage Equality”, <https://international.thenewslens.com/feature/taiwan-pride-2019/126872> , 24 เมษายน 2563.

“LGBT rights in Taiwan”. https://en.wikipedia.org/wiki/LGBT_rights_in_Taiwan, 25 เมษายน 2563.

OTHER DOCUMENT

The Constitution of the Republic of China.

Judicial Yuan interpretation No.748.

The Republic of China Civil Code.

Act for Implementation of Judicial Yuan Interpretation No. 748.

Act Governing the Choice of Law in Civil Matters Involving Foreign Elements.